

Klimata un enerģētikas ministrija

Latgales iela 165, Rīga, LV-1019, tālr. 66016740, e-pasts pasts@kem.gov.lv, www.kem.gov.lv

Rīgā, 04.07.2025. Nr. 1-13/1559

Uz 28.04.2025. Nr. 6.2-5/2025/1740
20.05.2025. 6.2-5/2025/1903

Cēsu novada pašvaldībai

Informācijai:

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai

Par priekšlikumiem normatīvo aktu pilnveidošanai

Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk – Ministrija) ir saņēmusi Cēsu novada pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) 2025. gada 28. aprīļa vēstuli Nr. 6.2-5/2025/1740 par Cēsu novada pašvaldības tiesībām vēja elektrostaciju (turpmāk – VES) parku būvniecības procesā un 2025. gada 20. maija vēstuli Nr. 6.2-5/2025/1903 par priekšlikumiem normatīvo aktu pilnveidošanai saistībā ar VES parku attīstības projektiem. Ministrija ir iepazinusies ar Pašvaldības vēstulēm un atbilstoši Ministrijas pārraudzībā esošajiem jautājumiem, sniedz plašāku viedokli.

Attiecībā uz Pašvaldības priekšlikumu par to, ka normatīvajos aktos nepieciešams nostiprināt, ka valsts vai privātā investora iniciēta VES attīstības iecere nedrīkst tikt realizēta, ja tā ir pretrunā spēkā esošam teritorijas plānojumam, Ministrija vēlētos sniegt sekojošu viedokli. Ministrijas ieskatā Latvijā noteiktie normatīvie akti jau šobrīd lielākajā daļā gadījumu atbilst šim priekšlikumam. Spēkā esošais regulējums VES parkam ar jaudu virs 50 megavatiem paredz iespēju neizstrādāt lokālplānojumu tikai gadījumā, ja tam noteikts nacionālo interešu objekta statuss atbilstoši Enerģētiskās drošības un neatkarības veicināšanai nepieciešamās atvieglotās energoapgādes būvju būvniecības kārtības likuma (turpmāk – Enerģētiskās drošības likums) 3. panta 1. punktam. Pārējiem VES parkiem, kas neatbilst Enerģētiskās drošības likuma prasībām vai, kuri tam atbilst, bet tiem nav piešķirts nacionālo interešu objekta statuss, saglabājas Teritorijas attīstības plānošanas likuma un Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumu Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 240) nosacījumi, kuri kopumā pieprasa lokālplānojuma izstrādi, veicot arī stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (turpmāk – IVN), ja, atbilstoši normatīvajiem aktiem IVN jomā, minētajam plānošanas dokumentam iespējama būtiska ietekme uz vidi. Papildus tam jāņem vērā, ka MK noteikumu Nr. 240 162. punkts noteic, ka teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā var noteikt teritorijas, kurās VES būvniecība ir aizliegta. Tas nozīmē, ka, attiecīgi pamatojot, teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā Pašvaldība var noteikt arī atsevišķus meža areālus, kuros VES būvniecība ir aizliegta. Kā norādījusi Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, kuras pārraudzībā ir ar pašvaldību darbību saistītie jautājumi, pašvaldība var ierobežot konkrēto komercdarbību, bet ne

aizliegt to pavisam. Jebkurš ierobežojums vai aizliegums saistībā ar nekustamo īpašumu ir īpašumtiesību ierobežojums Satversmes 105. panta izpratnē, tādējādi tos nosakot, jāievēro samērīguma princips, tostarp pamatojot to sabiedrības interešu svarīgumu, kuras ir paredzēts aizsargāt.

Attiecībā uz Pašvaldības viedokli, ka attīstītājam būtu jābūt pilnvarai vai apbūves tiesību līgumam attiecībā uz zemes vienībām, kuras tiek iekļautas IVN, Ministrija nevar piekrist un vēlas skaidrot, ka IVN ir izpētes darbību kopums paredzētā projekta iecerei. IVN veikšana pati par sevi nesniedz tiesības sākt jebkāda veida būvniecību vai cita veida faktisku darbības īstenošanu un, ņemot vērā minēto, Ministrijas ieskatā prasība par pilnvaras vai apbūves tiesību līguma nepieciešamību būtu pārmērīga, kā arī radītu nesamērīgu slogu gan investoru, gan nekustamo īpašumu īpašnieku pusē.

Savukārt attiecībā uz Pašvaldības minēto par to, ka grozījumi likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” uzliek pašvaldībām par pienākumu informēt visus nekustamo īpašumu īpašniekus, Ministrija vēlētos informēt, ka šī prasība nav noteikta kā obligāta Saeimā iesniegtajā aktuālajā likumprojekta redakcijā¹, ņemot vērā likumprojekta saskaņošanas gaitā radušās diskusijas. Ministrija bija iecerējusi paredzēt šo prasību likumprojektā, ņemot vērā pašvaldību būtisko lomu teritorijas attīstībā un dialogā ar savas teritorijas iedzīvotājiem, kā arī Ministrija pauž viedokli, ka pašvaldības ir ieinteresētas investīciju projektu piesaistē savās teritorijās un vēlas līdzdarboties arī iedzīvotāju informēšanā. Lai iecerētais informēšanas pienākums neradītu pašvaldībām papildu slogu, bija paredzēts arī, ka visas izmaksas, kas būtu radušās saistībā ar paņošanas pienākumu, segtu projekta ierosinātājs.

Attiecībā uz Pašvaldības rosinājumu noteikt minimālos attālumus līdz VES atkarībā no katras pašvaldības ģeogrāfiskajām, demogrāfiskajām un ainaviskajām īpatnībām, Ministrija vēlētos informēt, ka pašlaik normatīvajā regulējumā ir noteikti 500 vai 800 metri kā minimālais attālums no VES līdz dzīvojamām un publiskām ēkām. Šis attālums noteikts kā vienots lielums visā Latvijas teritorijā atkarībā no VES jaudas. Savukārt ģeogrāfiskās un ainaviskās īpatnības, tāpat kā kultūrvēsturiskie, dabas vērtību, drošības un citi aspekti, tiek vērtēti individuāli katram projektam jau šobrīd. Vienlaikus Ministrija sadarbībā ar Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību ir uzsākusi diskusijas par iespējamām izmaiņām spēkā esošajā regulējumā tieši attiecībā uz minimālajiem attālumiem no VES līdz dzīvojamām un publiskām ēkām.

Pašvaldība ir paudusi arī viedokli par to, ka pašvaldībām būtu jānodrošina iedzīvotāju balsojums (referendums) vai sabiedriskā aptauja, kuras rezultātiem būtu jākļūst par obligātu izvērtēšanas kritēriju IVN gala lēmuma pieņemšanā. Saistībā ar minēto, Ministrija vēlētos vērst uzmanību, ka IVN process ir neatkarīgs ekspertu izvērtējums, kurā detalizēti un padziļināti vērtē plānotā projekta iespējamo ietekmi uz vidi. IVN procesa mērķis nav vērtēt paredzēto darbību tādā kontekstā – vai kāda no iesaistītajām pusēm ir par vai pret darbību kā tādu, jo IVN mērķis ir novērtēt paredzētās darbības ietekmi uz vidi, lai paredzētu nosacījumus ietekmes novēršanai vai mazināšanai. Pašvaldībai teritorijas plānošanas procesā ir pienākums nodrošināt, ka sabiedrība tiek iesaistīta savlaicīgi², iespējami agrākā teritorijas attīstības plānošanas posmā, un attiecīgi nodrošināt nepieciešamās informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu, sniedzot pēc iespējas

¹ https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/77122a35-d5d7-4e26-8162-129d46dbb42a

² Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” 2.2. apakšpunkts;

plašu un saprotamu informāciju.³ Tādējādi situācija, kad VES projekts atbilst attiecīgās pašvaldības teritorijas plānojumam, bet sabiedrība nav bijusi par to informēta, pati par sevi nav iespējama, ievērojot esošo normatīvo regulējumu. Ministrijas ieskatā vietējās kopienas līdzdalība teritorijas attīstības plānošanas, kā arī IVN procesā ir neatņemama šo procesu sastāvdaļa, tādēļ IVN procesā normatīvie akti paredz sabiedrības iesaisti gan procesa sākumposmā pirms IVN veikšanas, gan pēc izvērtējuma sagatavošanas.

Attiecībā uz pašvaldības viedokli par to, ka IVN procesā būtu jāiekļauj tādi aspekti kā telpiskās attīstības izvērtējums, t.sk. potenciālo apdzīvoto vietu attīstība, ceļu infrastruktūra, nekustamo īpašumu vērtība un vietas attīstības mērķi, kā arī ietekme uz cilvēka veselību un dzīves kvalitāti, Ministrija vēlētos paust sekojošu viedokli. IVN procesa mērķis, kā minēts iepriekš, ir novērtēt paredzētās darbības ietekmi uz vidi un noteikt pasākumus ietekmes novēršanai vai mazināšanai. Jānorāda, ka vide likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” tiek skatīta plašā nozīmē un ietver paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas izraisītas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē, kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī bioloģisko daudzveidību (īpaši aizsargājamās sugas un to dzīvotnes, īpaši aizsargājamās un Eiropas Savienības nozīmes biotopus), augsni, zemes dzīles, ūdeni, gaisu, klimatu, ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu, iespējamo pakļautību avāriju vai katastrofu riskiem un visu minēto jomu mijiedarbību⁴. Tā kā normatīvajos aktos IVN jomā ir nostiprinātas sabiedrības tiesības paust viedokli par IVN ietvaros pētāmajiem aspektiem, Ministrija aicina Pašvaldību aktīvi iesaistīties IVN procesos pašvaldības teritorijā un sniegt attiecīgus priekšlikumus IVN tvēruma noteikšanai katrai konkrētajai paredzētajai darbībai.

Pašvaldība vēstulē norāda sekojošo: “Pašvaldības ieskatā likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” skaidri jānedefinē pašvaldības tiesības izvērtējot paredzēto darbību paust par to atzinumu, kas sagatavots, ievērojot katras konkrētās pašvaldības plānošanas un attīstības dokumentus un stratēģiskos plānus. Pašvaldības sagatavotais atzinums ir jārespektē, gatavojot paredzētās darbības akceptu. Kā arī pašvaldībām ir jānosaka tiesības vērtēt projekta lietderību arī no saimnieciskās perspektīvas, t.sk. cik daudz elektroenerģijas paliek vietējā tīklā, vai projektam ir vietējie ieguvumi (darbavietas, nekustamā īpašuma nodoklis utt.)” Attiecībā uz minēto, Ministrija vēlētos vērst uzmanību, ka pašvaldību tiesības jau ir skaidri definētas likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. Atbilstoši spēkā esošajam regulējumam attiecīgā pašvaldība pieņem lēmumu par paredzētās darbības akceptēšanu vai neakceptēšanu. Gadījumā, ja konkrētajai paredzētajai darbībai lēmumu par paredzētās darbības akceptēšanu vai neakceptēšanu pieņem cita institūcija, likums skaidri nosaka, ka pašvaldības viedoklis tiek vērtēts⁵. Pašvaldībai ir visas iespējas iesaistīties IVN procesā no paša tā sākuma līdz pat lēmuma pieņemšanai, un Ministrija ļoti novērtē ikvienas pašvaldības iesaisti un līdzdalību.

Vienlaikus attiecībā uz pašvaldības minētajiem saimnieciskajiem apsvērumiem, tādiem kā darba vietas, nekustamā īpašuma nodoklis utt., Ministrija vēlētos paust viedokli, ka šie aspekti neietilpst IVN procesa tvērumā, kurš ir noteikts un regulēts saskaņā ar likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. panta 1. punktu. Vienlaikus Ministrija vēlētos uzsvērt pārdomāta teritorijas plānošanas procesa būtiskumu. Ja pašvaldība teritorijas plānojumā jau ir paredzējusi iespēju īstenot savā teritorijā kādas konkrētas darbības, tad

³ Teritorijas attīstības plānošanas likuma 4. panta pirmā daļa;

⁴ likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 1. panta 1. punkts, <https://likumi.lv/ta/id/51522-par-ietekmes-uz-vidi-novertejumu>

⁵ likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 22. panta otrā daļa

būtu jāpieņem, ka pašvaldība jau šajā etapā ir izvērtējusi un ar saviem iedzīvotājiem apspriedusi arī attiecīgās darbības saimnieciskos aspektus. IVN procesa mērķis nav vērtēt paredzēto darbību tādā kontekstā – vai kāda no iesaistītajām pusēm ir par vai pret darbību kā tādu, jo IVN mērķis ir novērtēt paredzētās darbības ietekmi uz vidi, lai paredzētu nosacījumus ietekmes novēršanai vai mazināšanai. Ņemot vērā iepriekš minēto, Ministrija vēlētos aicināt Pašvaldību izmantot tās teritorijas attīstības plānošanas normatīvajos aktos noteiktās tiesības plānot savas teritorijas attīstību, tai skaitā attiecībā uz tādu teritoriju noteikšanu, kurās aizliegts īstenot kādas konkrētas darbības vai darbībai noteikti ierobežojumi. Attiecībā uz VES augstumu – Ministrija vēlētos vērst uzmanību, ka VES torņu augstums kā viens no būtiskajiem rādītājiem tiek vērtēts IVN procesā un ņemts vērā pētot VES ietekmi uz dažādajiem vides aspektiem. Vienlaikus IVN procesa ietvaros atbilstoši pieejamiem zinātniskiem datiem un normatīvo aktu prasībām tiek vērtēta attiecīgā paredzētā darbība visaptverošā veidā, t.sk. ņemot vērā attiecīgajai darbībai nepieciešamo būvju un apbūves augstumus un to ietekmi uz vidi un cilvēka veselību likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” tvērumā.

Papildus iepriekš minētajam Ministrija vēlētos arī uzsvērt, ka tās kompetencē ir nacionālās politikas plānošana enerģētikas, klimata un vides aizsardzības jomās. Ministrijas loma nav izvērtēt vai virzīt konkrētus projektus, bet veidot skaidru un sabalansētu regulējumu visai nozarei un sabiedrībai.

Latvija līdzās pārējām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir apņēmusies samazināt klimatom draudzīgās emisijas jeb siltumnīcefektu gāzu emisijas un līdz 2050. gadam sasniegt klimatneitralitāti. Šādu lēmumu Latvija pieņēma 2022. gadā, atbalstot Eiropas Komisijas stratēģiju – “Eiropas zaļais kurss” jeb *Green Deal*. Klimatom draudzīgo emisiju samazināšana ir būtiska, lai veicinātu mūsu valsts, tai skaitā, pašvaldību noturību pret plūdiem un citiem laikapstākļu ekstrēmiem, kādus pieredzējam 2024. gada jūlijā un, krusu, ko pieredzējam pirms gada un citām potenciālām dabas katastrofām.

Vienlaikus jāuzsver, ka “Eiropas zaļā kurss” pamatā ir globāli klimatom draudzīgas ekonomikas attīstība, kur investīcijas tiek virzītas uz klimatom un videi draudzīgiem uzņēmējdarbības projektiem. Latvijas interesēs ir saglabāt un vairogt konkurētspēju, piesaistot un efektīvi izmantojot Eiropas finansējumu, kas vērsts uz mūsu tautsaimniecības stiprināšanu, tai skaitā pret ekstrēmiem laikapstākļiem.

Emisijas var samazināt divos veidos – fosilos energoresursus aizstājot ar atjaunīgajiem energoresursiem, tādiem kā saule, vējš, biomasas, hidroresursi, vai mazāk tērējot esošos resursus, vairojot energoefektivitāti. Mūsu valsts enerģētikas politikas attīstības pamatā ir esošo priekšrocību izmantošana. Latvija ir bagāta ar dabas resursiem un spēcīgu energosistēmu infrastruktūru. Piemēram, Latvijā ir piemērots reljefs un optimāls vēja ātrums izmaksu efektīvai vēja enerģijas izmantošanai elektroenerģijas ražošanai u.c. priekšrocības.

Norādāms, ka tehnoloģijas elektroenerģijas ražošanai, izmantojot saules vai vēja enerģiju, ir uzskatāmas par attīstītām, pārbaudītām tehnoloģijām, un pēdējo 20 gadu laikā šo tehnoloģiju izmaksas par vienu jaudas vienību samazinās, tādēļ to ieviešana nes tūlītēju ieguvumu arī tautsaimniecībai. Latvijā nav noteikti specifiski aizliegumi kādai konkrētai atjaunīgo energoresursu tehnoloģijai vai veidam, bet ir noteikti konkrēti ierobežojumi tehnoloģiju atrašanās vietai vai atbilstībai vides, bioloģiskās daudzveidības, sabiedrības vai teritoriālajiem nosacījumiem.

Lai gan uzņēmējdarbības vide Latvijā tiek stingri regulēta un uzraudzīta dažādās

nozarēs, Ministrija ir izstrādājusi risinājumu, kas pielāgots vietējo kopienu interesēm, īpaši uzsverot taisnīgu labumu sadali. Ministru kabinets ir apstiprinājis Ministrijas izstrādātos noteikumus Nr. 577 “Vēja elektrostaciju maksājumu kārtība vietējās kopienas attīstībai”⁶, kas nosaka obligātu ieguldījumu veikšanu vietējās kopienas attīstībā, ja to tuvumā tiek izveidotas VES. Proti, tiek paredzēts finansiāls labums pašvaldībām un iedzīvotājiem, kuri dzīvos VES tuvumā, kas ir 2 500 *euro* gadā par katru (arī nepilnu) VES nominālās jaudas megavatu. To saņem pašvaldība un mājsaimniecības, kura atrodas 2 km rādiusā no sauszemē esošas VES robežas. Administrējošā pašvaldība 50 % no saņemtā maksājuma kopienai sadala proporcionāli šo ietekmēto mājsaimniecību skaitam un katru gadu līdz 1. jūnijam pārskaita maksājumu attiecīgajiem subjektiem uz viņu norādīto fiziskai personai piederošo bankas kontu, bet pārējos 50 % ieskaita pašvaldības budžeta ieņēmumos un izlieto energoefektivitātes veicināšanai, vides aizsardzības pasākumiem, pašvaldības ceļu infrastruktūras atjaunošanai un uzturēšanai un citiem noteikumos minētajiem mērķiem.

Ministrija pateicas Pašvaldībai par iesniegtajiem jautājumiem un priekšlikumiem. Vienlaikus Ministrija apliecina, ka savu atbildības jomu ietvaros tā aktīvi darbojas, lai sadarbībā ar nozaru institūcijām un organizācijām pilnveidotu normatīvo regulējumu, tādējādi veidojot sabiedrības vajadzībām un investīciju iecerēm atbilstošu, sabalansētu un motivējošu normatīvo regulējumu, jo iedzīvotāju labklājība nav iedomājama bez elektroenerģijas stabilas apgādes.

Cienā

valsts sekretāra p. i.,
valsts sekretāra vietniece
enerģētikas politikas jautājumos

Līga Rozentāle

Slaidiņa 63007377
natalija.slaidina@kem.gov.lv

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU
UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

⁶ Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/354566-veja-elektrostaciju-maksajumu-kartiba-vietejas-kopienas-attistibai>